

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

14. září 2023*

„Řízení o předběžné otázce – Sociální politika – Směrnice 79/7/EHS – Rovné zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení – Článek 6 – Vnitrostátní právní úprava, která stanoví nárok na příspěvek k důchodu pouze pro ženy – Rozsudek Soudního dvora o předběžné otázce umožňující konstatovat, že tato právní úprava zakládá přímou diskriminaci na základě pohlaví – Správní praxe spočívající v dalším uplatňování této právní úpravy navzdory uvedenému rozsudku – Odlišná diskriminace – Peněžitá náhrada – Náhrada nákladů spojených s právním zastoupením“

Ve věci C-113/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU podaná rozhodnutím Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Vrchní soud Galicie, Španělsko) ze dne 2. února 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 17. února 2022, v řízení

DX

proti

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

SODNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení: A. Prechal (zpravodajka), předsedkyně senátu, M. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl a J. Passer, soudci,

generální advokátka: L. Medina,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

– za DX: J. de Cominges Cáceres, abogado,

* Jednací jazyk: španělština.

- za Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS): M. P. García Perea a P. Madrid Yagüe, jako zmocněnci,
- za španělskou vládu: L. Aguilera Ruiz, jako zmocněnec,
- za Evropskou komisi: I. Galindo Martín a A. Szmytkowska, jako zmocněnkyně,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení (Úř. věst. 1979, L 6, s. 24; Zvl. vyd. 05/01, s. 215).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi DX, otcem dvou dětí, na straně jedné, a Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (Národní úřad sociálního zabezpečení, Španělsko) a Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) (Všeobecná finanční správa sociálního zabezpečení, Španělsko), na straně druhé, ve věci odmítnutí ze strany uvedeného úřadu přiznat DX příplatek k důchodu, který podle vnitrostátních právních předpisů dostávají pouze ženy, jež měly alespoň dvě vlastní či osvojené děti.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Článek 1 směrnice 79/7 uvádí:
„Účelem této směrnice je v oblasti sociálního zabezpečení a dalších složkách sociální ochrany uvedené v článku 3 postupné zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení (dále jen ‚zásada rovného zacházení‘).“
- 4 Článek 2 této směrnice stanoví:
„Tato směrnice se vztahuje na pracující obyvatele včetně samostatně výdělečně činných osob, pracovníků, jejichž činnost je přerušena nemocí, úrazem nebo nedobrovolnou nezaměstnaností, a osob ucházejících se o zaměstnání, jakož i na starobní důchodce a invalidní pracovníky.“
- 5 Článek 3 odst. 1 uvedené směrnice stanoví:
„Tato směrnice se vztahuje na
a) právní úpravu zajišťující ochranu pro případ:
 - nemoci,

- invalidity,
- stáří,
- pracovních úrazů a nemocí z povolání,
- nezaměstnanosti;

[...]

6 Článek 4 odst. 1 téže směrnice zní:

„Zásada rovného zacházení znamená vyloučení jakékoli diskriminace na základě pohlaví buď přímo, nebo nepřímo, například s ohledem na manželský nebo rodinný stav, zejména pokud jde o:

- oblast působnosti systémů a podmínek přístupu k nim,
- povinnost přispívat a výpočet výše příspěvků,
- výpočet dávek včetně zvýšení, na které vzniká nárok s ohledem na manželku nebo manžela nebo vyživované osoby, a podmínky trvání a zachování nároku na dávky.“

7 Článek 5 směrnice 79/7 stanoví:

„Členské státy přijmou opatření nezbytná ke zrušení právních a správních předpisů, které odporují zásadě rovného zacházení.“

8 Článek 6 této směrnice zní takto:

„Členské státy zavedou do svých právních řádů nezbytná opatření, která umožní všem osobám, které se cítí poškozeny v důsledku neuplatnění zásady rovného zacházení, domáhat se svých práv soudní cestou, případně po využití opravných prostředků u jiných příslušných orgánů.“

Španělské právo

9 Podle článku 53 Ley General de la Seguridad Social (obecný zákon o sociálním zabezpečení) v konsolidovaném znění schváleném Real Decreto Legislativo 8/2015 (královské legislativní nařízení č. 8/2015) ze dne 30. října 2015 (BOE č. 261 ze dne 31. října 2015, s. 103291) (dále jen „LGSS“) platí:

„1. Nárok na přiznání dávek se promlčuje za pět let ode dne následujícího po dni, kdy došlo k události vedoucí ke vzniku nároku na dotčenou dávku, s výhradou výjimek stanovených tímto zákonem a skutečnosti, že toto přiznání začíná vyvolávat účinky tři měsíce přede dnem podání příslušné žádosti.

Je-li na základě žádostí o revizi již přiznaných dávek ovlivněn jejich hospodářský obsah, vyvolává nová částka finanční účinky nejvýše tři měsíce přede dnem podání žádosti. Toto pravidlo týkající se maximální zpětné účinnosti se nepoužije v případě opravy věcných, faktických nebo aritmetických chyb [...].“

- 10 Článek 60 odst. 1 LGSS, nadepsaný „Příplatek za mateřství v příspěvkových důchodech ze systému sociálního zabezpečení“, ve znění použitelném na spor v původním řízení, stanovil:

„Ženám, které měly vlastní či osvojené děti a pobírají příspěvkový starobní důchod, vdovský/vdovecký důchod či invalidní důchod z důvodu trvalé invalidity z kteréhokoli režimu v rámci systému sociálního zabezpečení, se vzhledem k jejich demografickému přínosu k sociálnímu zabezpečení přiznává příplatek k důchodu.

Uvedený příplatek, který má pro všechny účely právní povahu příspěvkového veřejného důchodu, sestává z částky získané uplatněním určité procentní hodnoty na vyměřovací základ a to v závislosti na počtu dětí:

a) v případě 2 dětí: 5 procent;

[...]

- 11 Článek 10 Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres (organický zákon č. 3/2007 o skutečné rovnosti žen a mužů) ze dne 22. března 2007 (BOE č. 71 ze dne 23. března 2007, s. 12611) stanoví:

„Právní úkony [...], které představují nebo způsobují diskriminaci na základě pohlaví, se považují za neplatné a neúčinné a vedou ke vzniku odpovědnosti [jejich původce] prostřednictvím systému vyrovnání nebo náhrad, které jsou skutečné, účinné a přiměřené utrpěné újmě, jakož i případně prostřednictvím účinného a odrazujícího systému sankcí, který vede k předcházení diskriminačním jednáním.“

- 12 Článek 183 Ley 36/2011 reguladora de la jurisdicción social (zákon č. 36/2011 o soudním řízení ve věcech pracovněprávních a věcech sociálního zabezpečení) ze dne 10. října 2011 (BOE č. 245, ze dne 11. října 2011, s. 106584) (dále jen „zákon č. 36/2011“) v odstavcích 1 a 2 stanoví:

„1. Pokud je rozsudkem určeno, že došlo k porušení, soud rozhodne o výši náhrady, která případně náleží žalobci v důsledku utrpěné diskriminace nebo jiného porušení jeho základních práv a veřejných svobod, a to v závislosti jak na nemajetkové újmě spojené s porušením základního práva, tak na odvozené dodatečné škodě a újmě.

2. Soud rozhodne o výši náhrady, kterou určí na základě přiměřenosti, jestliže je příliš obtížné nebo nákladné prokázat její přesnou výši, tak aby dostatečně odškodnil oběť a uvedl ji v co největším možném rozsahu do situace před porušením a přispěl k cíli předcházet vzniku škody či újmy.“

- 13 Criterio de Gestión 1/2020 (správní stanovisko č. 1/2020) ze dne 31. ledna 2020 přijaté Subdirección General de Ordenación y Asistencia Jurídica (odbor generálního ředitelství pro správu a právní pomoc) INSS (dále jen „správní stanovisko č. 1/2020“) znělo takto:

„Dokud nebude provedena změna právních předpisů nezbytná pro přizpůsobení článku 60 [LGSS] rozsudku [ze dne 12. prosince 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Příspěvek k důchodu pro matky) (C-450/18, EU:C:2019:1075)] [...], stanoví se [...] následující pokyny týkající se činnosti zdejšího řídicího subjektu:

1. Příplatek stanovený k důchodu z důvodu trvalé invalidity, starobnímu důchodu a vdovskému/vdoveckému důchodu, upravený v článku 60 [LGSS], je nadále poskytován pouze ženám, které splňují podmínky stanovené v uvedeném článku, jak tomu bylo doposud, a to až do doby, než dojde k příslušné legislativní změně uvedeného článku.
2. Ustanovení předchozího odstavce musí být samozřejmě vykládána tak, že není dotčena povinnost vykonat pravomocná soudní rozhodnutí vydaná soudy, které uznají výše uvedený příplatek k důchodu mužům [...]

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 14 DX, otci dvou dětí, INSS přiznal invalidní důchod z důvodu úplné trvalé invalidity, s účinností od 10. listopadu 2018, na vyměřovacím základě ve výši 1 972,87 eura. V rámci příslušného správního řízení se DX výslovně nedomáhal nároku na příplatek k důchodu „za mateřství“ (dále jen „dotčený příplatek k důchodu“) ke starobnímu důchodu, důchodu z důvodu trvalé invalidity či vdovskému/vdoveckému důchodu podle čl. 60 odst. 1 LGSS, ani mu takový příplatek nebyl přiznán automaticky.
- 15 Na základě rozsudku ze dne 12. prosince 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Příspěvek k důchodu pro matky) (C-450/18, EU:C:2019:1075), z něhož vyplývá, že směrnice 79/7 brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava stanovená v článku 60 LGSS, která přiznání uvedeného příplatku vyhrazuje pouze ženám, podal DX dne 10. listopadu 2020 k INSS žádost o uznání svého nároku na uvedený příplatek ve výši 5 % invalidního důchodu z důvodu trvalé invalidity, který pobíral.
- 16 Rozhodnutím ze dne 17. listopadu 2020 (dále jen „zamítavé rozhodnutí“) INSS tuto žádost zamítl.
- 17 V návaznosti na toto rozhodnutí podal DX proti tomuto rozhodnutí žalobu k Juzgado de lo Social nº 2 de Vigo (soud pro věci pracovněprávní a sociální č. 2 ve Vigu, Španělsko), který rozsudkem ze dne 15. února 2021 uznal s odkazem na rozsudek ze dne 12. prosince 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Příspěvek k důchodu pro matky) (C-450/18, EU:C:2019:1075), nárok DX na dotčený příplatek k důchodu, přičemž zamítl současně podanou žádost o náhradu škody. Usnesením ze dne 1. března 2021 uvedený soud konstatoval finanční účinky uvedeného příplatku v tom smyslu, že na něj měl DX nárok od 10. srpna 2020, tedy včetně výplaty dotčeného příplatku k důchodu za tři měsíce předcházející jeho žádosti podané dne 10. listopadu 2020.
- 18 DX a INSS podali proti tomuto rozsudku odvolání k předkládajícímu soudu, Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Vrchní soud Galicie, Španělsko).

- 19 Ačkoli INSS je toho názoru, že v souladu se zásadou legality nemá DX nárok na příplatek požadovaný podle článku 60 LGSS, DX naopak požaduje přiznání nároku na tento příplatek ode dne, kdy mu byl přiznán důchod, tedy od 10. listopadu 2018, protože kdyby byl žena, byl by o tomto nároku informován k uvedenému datu. Z téhož důvodu požaduje náhradu, která bude kompenzovat porušení zásady zákazu diskriminace a odrazovat od jejího dalšího porušování.
- 20 Předkládající soud nejprve uvádí, že pro účely věci v původním řízení má zásadní význam otázka, zda praxe INSS, vyjádřená a zveřejněná ve správním stanovisku č. 1/2020 a spočívající v systematickém odmítání přiznat mužům dotčený příplatek k důchodu, čímž jsou poslední uvedení nuceni domáhat se jej soudně, má být s ohledem na směrnici 79/7 považována – k čemuž se kloní předkládající soud – za diskriminaci odlišnou od diskriminace vyplývající z článku 60 LGSS, jak byla zdůrazněna v rozsudku ze dne 12. prosince 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Příspěvek k důchodu pro matky) (C-450/18, EU:C:2019:1075).
- 21 Rozsudek ze dne 15. února 2021, zmíněný v bodě 17 tohoto rozsudku, je totiž založen na předpokladu, že zamítavé rozhodnutí, byť diskriminační, bylo v souladu s vnitrostátním právním předpisem, který jako jediný způsobil dotčenou diskriminaci, takže diskriminační povaha odmítnutí dotčeného ve věci v původním řízení nemůže vést k náhradě škody k tíži INSS.
- 22 Dále se předkládající soud pro případ, že by zamítavé rozhodnutí představovalo diskriminaci odlišnou od diskriminace vyplývající z článku 60 LGSS, táže, od jakého data je třeba dotčené osobě přiznat dotčený příplatek k důchodu, a zejména zda má začít běžet ode dne události vedoucí ke vzniku nároku na invalidní důchod, k němuž se tento příplatek vztahuje.
- 23 Konečně si předkládající soud klade otázku, zaprvé zda k nápravě porušení unijního práva vyvolaného zamítavým rozhodnutím, v zásadě stačí, aby byl dotčené osobě se zpětnou účinností přiznán dotčený příplatek k důchodu, aniž je nutné vyplatit další odškodnění, nebo zda je naopak třeba takovou náhradu přiznat zaprvé za účelem nápravy utrpěné majetkové a nemajetkové újmy a zadruhé za účelem odrazení od takových porušení.
- 24 Zadruhé podle předkládajícího soudu vyvstává otázka, zda je v každém případě za účelem zajištění efektivity unijního práva vhodné, aby náklady řízení a náklady na právní zastoupení vynaložené v rámci řízení zahájeného před Juzgado de lo Social n° 2 de Vigo (soud pro věci pracovněprávní a sociální č. 2 ve Vigu) a před předkládajícím soudem byly zahrnuty do náhrady škody vyplacené za porušení unijního práva, přičemž podle vnitrostátního práva nelze INSS uložit zaplacení částek souvisejících s těmito náklady a odměnou advokáta, jelikož řízení zahájená v oblasti pracovního práva jsou pro všechny procesní subjekty bezplatná.
- 25 Za těchto podmínek se Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Vrchní soud Galicie) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
 - „1. Je třeba praxi řídicího subjektu stanovenou ve [správním stanovisku č. 1/2020], tedy že přiznání dotčeného příplatku [k důchodu] mužům je systematicky odmítáno a muži jsou povinni se jej domáhat soudní cestou, jak se stalo navrhovateli v projednávané věci, považovat, v souladu se směrnicí [79/7], za porušení této směrnice správním předpisem, které je odlišné od porušení právním předpisem konstatovaného v rozsudku ze dne 12. prosince 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Příspěvek k důchodu pro matky) [(C-450/18, EU:C:2019:1075)], takže toto správní porušení samo o sobě představuje diskriminaci na základě pohlaví, vzhledem k tomu, že podle článku 4 této směrnice je zásada

rovného zacházení definována jako vyloučení jakékoli diskriminace na základě pohlaví buď přímo, nebo nepřímo, a že podle článku 5 této směrnice členské státy přijmou opatření nezbytná ke zrušení právních a správních předpisů, které odporují zásadě rovného zacházení?

2. Musí být s ohledem na odpověď na výše uvedenou otázku a s přihlédnutím ke směrnici 79/7 (zejména k jejímu článku 6 a zásadám rovnocennosti a efektivity ve vztahu k právním důsledkům porušení unijního práva) dnem účinnosti soudního přiznání příplatku datum podání žádosti (s tříměsíční zpětnou účinností), nebo má být tento den účinnosti zpětně vztažen k datu vydání nebo zveřejnění rozsudku [ze dne 12. prosince 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Příspěvek k důchodu pro matky) (C-450/18, EU:C:2019:1075)], nebo k datu události, která vedla ke vzniku nároku na [invalidní důchod z důvodu trvalé invalidity], k němuž se dotčený příplatek vztahuje?
3. Musí být s ohledem na odpověď na výše uvedenou otázku a s přihlédnutím ke směrnici 79/7 (zejména k jejímu článku 6 a zásadám rovnocennosti a efektivity ve vztahu k právním důsledkům porušení unijního práva) přiznána náhrada škody s odrazujícím účinkem z důvodu, že tato škoda není pokryta stanovením data účinnosti soudního přiznání příplatku, a v každém případě, je třeba částku nákladů řízení a nákladů na právní zastoupení před Juzgado de lo Social (soud pro věci pracovněprávní a sociální) a tímto senátem odvolacího soudu ve věcech sociálních zahrnout pod pojem náhrada škody?“

Řízení před Soudním dvorem

26. Rozhodnutím ze dne 19. července 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 4. srpna 2022, vzal předkládající soud druhou předběžnou otázku zpět a vysvětlil, že po datu podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko) rozsudkem ze dne 30. května 2022 rozhodl o otázce týkající se data poskytnutí příplatků za mateřství pracovníkům mužského pohlaví, přičemž rozhodl, že tímto datem je den získání důchodu, k němuž se tyto příplatky vztahují.
27. Předkládající soud nicméně upřesňuje, že první a třetí otázka jsou stále relevantní pro účely sporu v původním řízení, přičemž uvádí, že na první otázce trvá pouze v rozsahu, v němž je podle Soudního dvora odpověď na tuto otázku nezbytná pro odpověď na třetí otázku.

K předběžným otázkám

K přípustnosti a případnému nevydání rozhodnutí ve věci samé

28. INSS tvrdí, že první otázka je nepřijatelná, jelikož již byla zodpovězena v návaznosti na přijetí nových pokynů, jejichž cílem je přizpůsobit praxi tohoto správního orgánu vnitrostátní judikatuře uvedené v bodě 26 tohoto rozsudku. Španělská vláda je rovněž toho názoru, že tato otázka je nepřijatelná, neboť má za to, že jejím předmětem není výklad unijního práva, ale směřuje pouze k přezkumu jednání vnitrostátního správního orgánu z hlediska uvedeného práva.
29. INSS kromě toho tvrdí, že třetí otázka je nepřijatelná z důvodu, že v několika rozsudcích vydaných Tribunal Supremo (Nejvyšší soud), pokud jde o příplatky za mateřství, mu nebyla uložena náhrada nákladů řízení, jelikož uvedený soud měl za to, že ve věcech, ve kterých byly vydány dané rozsudky, vyvstaly právní pochybnosti. Španělská vláda má za to, že tato otázka se stala

bezpředmětnou, jelikož zpětné přiznání dotčeného příplatku k důchodu, jak je uznán vnitrostátní judikaturou uvedenou v bodě 26 tohoto rozsudku, znamená *restitutio in integrum*, což činí jakoukoli dodatečnou náhradu nadbytečnou.

- 30 Úvodem je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury je v rámci spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy založené článkem 267 SFEU pouze věcí vnitrostátního soudu, před kterým probíhá původní řízení a musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, jež bude vydáno, aby s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem věci posoudil jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání svého rozsudku, tak relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru. Týkají-li se tedy položené otázky výkladu unijního práva, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout (rozsudek ze dne 31. ledna 2023, Puig Gordi a další, C-158/21, EU:C:2023:57, bod 50).
- 31 Z toho vyplývá, že k otázkám týkajícím se unijního práva se váže domněnka relevance. Odmítnutí rozhodnout o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem ze strany Soudního dvora je možné pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém, nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny (rozsudek ze dne 18. května 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ a další, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 a C-397/19, EU:C:2021:393, bod 116).
- 32 Pokud jde o první otázku, tato se týká posouzení správní praxe uvedené ve správním stanovisku č. 1/2020 vzhledem ke směrnici 79/7. V souladu s touto praxí přijal INSS podle vysvětlení poskytnutých předkládajícím soudem zamítavé rozhodnutí, které je předmětem sporu v původním řízení. Tvrzení INSS, že tato praxe byla posléze změněna, tak nemůže vést ke konstatování nepřipustnosti této otázky.
- 33 Dále vyplývá z vysvětlení poskytnutých předkládajícím soudem, jakož i ze samotného znění první otázky, že uvedený soud usiluje o výklad směrnice 79/7, a zejména jejích článků 5 a 6, pro účely posouzení legality zamítavého rozhodnutí z hlediska požadavků vyplývajících z této směrnice. Na rozdíl od toho, co tvrdí španělská vláda, tak uvedený soud nežádá Soudní dvůr, aby takové posouzení sám provedl.
- 34 Pokud jde o třetí otázku, je třeba uvést, že touto otázkou se předkládající soud táže, zda za okolností věci v původním řízení ze směrnice 79/7 vyplývá jeho povinnost uložit INSS, aby žalobci v původním řízení zaplatil odrazující náhradu, včetně případně částky nákladů řízení a nákladů na právní zastoupení, které žalobce vynaložil v rámci soudního řízení. V tomto ohledu je v projednávané věci irelevantní, že vnitrostátní právo nestanoví možnost uložit náhradu nákladů řízení a nákladů na právní zastoupení, přičemž předkládající soud ostatně zdůraznil, že právě neexistence této možnosti jej vedla k položení třetí otázky.
- 35 Kromě toho s ohledem na předmět třetí otázky, jak byl právě připomenut, nelze přijmout tvrzení španělské vlády, podle kterého se tato otázka stala bezpředmětnou. Předkládající soud se totiž táže právě na to, zda za okolností sporu v původním řízení postačuje stanovení data zpětného přiznání dotčeného příplatku k důchodu, jak tvrdí tato vláda, k obnovení rovného zacházení, a tento aspekt tedy spadá do merita uvedené otázky.
- 36 Z toho vyplývá zaprvé, že první i třetí otázka je přípustná, a zadruhé nic nenasvědčuje tomu, že již není důvodné odpovídat na třetí otázku.

K věci samé

- 37 Podstatou první a třetí otázky předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda musí být směrnice 79/7, a zejména její článek 6, vykládána v tom smyslu, že pokud byla žádost o přiznání příplatku k důchodu podaná pojištěncem mužského pohlaví zamítnuta příslušným orgánem na základě vnitrostátní právní úpravy, která omezuje poskytování tohoto příplatku na pojištěnce ženského pohlaví, přičemž tato právní úprava zakládá přímou diskriminaci na základě pohlaví ve smyslu směrnice 79/7, jak byla vyložena Soudním dvorem v rozsudku vydaném v řízení o předběžné otázce ještě před rozhodnutím o zamítnutí takové žádosti, musí vnitrostátní soud, k němuž byla podána žaloba proti tomuto rozhodnutí, tomuto orgánu uložit nejen to, aby dotyčné osobě přiznal požadovaný příplatek k důchodu, ale rovněž aby jí zaplatil náhradu škody s odrazujícím účinkem a nahradil jí z tohoto titulu náklady řízení a náklady na právní zastoupení vynaložené v soudním řízení, jestliže toto rozhodnutí bylo přijato v souladu se správní praxí spočívající v dalším uplatňování uvedené právní úpravy navzdory uvedenému rozsudku, čímž byla dotčená osoba nucena uplatnit svůj nárok na uvedený příplatek před soudem.
- 38 Úvodem je třeba připomenout, že Soudní dvůr již v bodech 39, 41, 66 a 67 rozsudku ze dne 12. prosince 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Příspěvek k důchodu pro matky) (C-450/18, EU:C:2019:1075), v podstatě rozhodl, že směrnice 79/7 musí být vykládána v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví nárok na příplatek k důchodu pro ženy, které měly alespoň dvě vlastní či osvojené děti a pobírají příspěvkový invalidní důchod z důvodu trvalé invalidity v rámci vnitrostátního systému sociálního zabezpečení, kdežto muži ve stejné situaci nemají na takový příplatek k důchodu nárok, neboť taková právní úprava zakládá přímou diskriminaci na základě pohlaví ve smyslu čl. 4 odst. 1 třetí odrážky uvedené směrnice.
- 39 Jak vyplývá z vysvětlení poskytnutých předkládajícím soudem, zamítavé rozhodnutí bylo přijato na základě téhož vnitrostátního ustanovení, jako je ustanovení dotčené ve věci, v níž byl vydán uvedený rozsudek, a sice čl. 60 odst. 1 LGSS. Uvedený soud tedy nepochybuje, že takové ustanovení je v rozporu se zásadou rovného zacházení, jak je stanovena v čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7.
- 40 Kromě toho první a třetí otázka vycházejí z předpokladu, že s ohledem na diskriminační povahu vnitrostátní právní úpravy dotčené v původním řízení a na vnitrostátní judikaturu uvedenou v bodě 26 tohoto rozsudku bude muset předkládající soud v každém případě rozhodnout spor v původním řízení v tom smyslu, že žalobci v původním řízení je přinejmenším přiznán nárok na dotčený příplatek k důchodu, a to se zpětnou účinností ode dne, kdy mu byl přiznán invalidní důchod z důvodu trvalé invalidity.
- 41 Tato premisa je podle všeho v souladu s ustálenou judikaturou Soudního dvora, podle které platí, že jakmile byla konstatována diskriminace, která je v rozporu s unijním právem, a dokud nebyla přijata opatření k obnovení rovného zacházení, lze dodržení zásady rovnosti zaručit pouze tím, že se osobám patřícím do znevýhodněné kategorie přiznají stejné výhody, jakých využívají osoby patřící do zvýhodněné kategorie. V takovém případě je vnitrostátní soud povinen nepoužít jakékoli diskriminační vnitrostátní ustanovení, aniž by předtím byl povinen žádat o jeho zrušení zákonodárcem či na něj musel čekat, a na příslušníky znevýhodněné skupiny uplatnit stejný režim, jaký využívají osoby druhé kategorie (rozsudky ze dne 21. června 2007, Jonkman a další, C-231/06 až C-233/06, EU:C:2007:373, bod 39, a ze dne 9. března 2017, Milkova, C-406/15, EU:C:2017:198, body 66 a 67 a citovaná judikatura).

- 42 Podobnou povinnost mají ostatně nejen vnitrostátní soudy, ale i všechny státní orgány, včetně vnitrostátních správních orgánů, které jsou pověřeny uplatňováním takového režimu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. března 2022, Grossmania, C-177/20, EU:C:2022:175, bod 46 a citovaná judikatura).
- 43 Po tomto upřesnění je třeba zaprvé uvést, že takové individuální rozhodnutí přijaté na základě právní úpravy, která zakládá přímou diskriminaci na základě pohlaví ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7, jako je zamítavé rozhodnutí přijaté na základě čl. 60 odst. 1 LGSS, je diskriminační ze stejného důvodu jako taková právní úprava, pokud toto rozhodnutí vůči dotčené osobě přebírá diskriminační prvky uvedené právní úpravy.
- 44 Vnitrostátní soud, kterému je předložena žaloba proti takovému rozhodnutí, bude tedy v zásadě povinen přijmout opatření k obnovení rovného zacházení připomenuté v bodě 41 tohoto rozsudku.
- 45 V projednávané věci však předkládající soud zdůraznil, že zamítavé rozhodnutí nejen, že uplatňuje vnitrostátní právní úpravu, která je v rozporu se směrnicí 79/7, ale bylo rovněž přijato v souladu se správní praxí převzatou do správního stanoviska č. 1/2020, které bylo zveřejněno v návaznosti na rozsudek ze dne 12. prosince 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Příspěvek k důchodu pro matky) (C-450/18, EU:C:2019:1075). Podle tohoto pravidla orgán příslušný v dané oblasti, tedy INSS, do doby, než dojde k přizpůsobení článku 60 LGSS uvedenému rozsudku, nadále poskytuje dotčený příspěvek k důchodu pouze ženám splňujícím podmínky stanovené tímto ustanovením, aniž je dotčena povinnost vykonat pravomocná soudní rozhodnutí, která přiznají nárok na dotčený příspěvek k důchodu mužům.
- 46 Za těchto podmínek je třeba upřesnit, že rozhodnutí, kterým se zamítá přiznání dotčeného příplatku k důchodu mužům, přijaté v souladu s takovou správní praxí, která byla navíc formalizována ve zveřejněném správním předpise, může vést u pojištěnců mužského pohlaví, bez ohledu na přímou diskriminaci na základě pohlaví vyplývající z hmotněprávních podmínek stanovených v právní úpravě dotčené ve věci v původním řízení, k diskriminaci ve vztahu k procesním podmínkám upravujícím přiznání dotčeného příplatku k důchodu.
- 47 Ačkoli totiž tato praxe nevylučuje, aby bylo v konečném důsledku obnoveno rovné zacházení poskytnutím uvedeného příplatku mužům, když se takové poskytnutí stanoví soudním rozhodnutím, nic to nemění na tom, že uvedená praxe znamená pouze pro muže nutnost uplatnit svůj nárok na dotčený příspěvek k důchodu soudní cestou, což je zejména vystavuje delší lhůtě pro získání tohoto příplatku, jakož i případně dodatečným výdajům.
- 48 Zadruhé je třeba připomenout, že členské státy jsou na základě článku 6 směrnice 79/7 povinny zavést do svých právních řádů nezbytná opatření, která umožní všem osobám, které se cítí poškozeny diskriminací na základě pohlaví, domáhat se svých práv soudní cestou, případně po využití opravných prostředků u jiných příslušných orgánů.
- 49 Taková povinnost předpokládá, že dotčená opatření jsou dostatečně účinná pro dosažení cíle sledovaného směrnicí 79/7, který spočívá v dosažení skutečné rovnosti příležitostí, takže musí být způsobilá obnovit tuto rovnost, zajistit skutečnou a účinnou soudní ochranu a mít skutečný odrazující účinek na orgán, který se dopustil diskriminace (pokud jde o pracovní podmínky, a zejména podmínky týkající se propouštění, viz rozsudky ze dne 2. srpna 1993, Marshall, C-271/91, EU:C:1993:335, body 22 a 24, jakož i ze dne 17. prosince 2015, Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, body 29 a 31).

- 50 V tomto ohledu platí, že jestliže je – s ohledem na charakteristiky vlastní porušení dotyčné zásady rovného zacházení – opatřením zvoleným k dosažení cíle spočívajícího v obnovení skutečné rovnosti příležitostí finanční náhrada, musí být přiměřená v tom smyslu, že musí umožnit plnou náhradu skutečně utrpěné újmy z důvodu diskriminace podle použitelných vnitrostátních předpisů (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 2. srpna 1993, Marshall, C-271/91, EU:C:1993:335, body 25 a 26, jakož i ze dne 17. prosince 2015, Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, body 32 a 33).
- 51 Je třeba rovněž uvést, že povinnost zaplatit poškozené osobě náhradu škody, jež plně zahrnuje újmu utrpěnou v důsledku diskriminace na základě pohlaví, za podmínek, které stanoví členské státy, zároveň zajišťuje, aby uvedená škoda byla skutečně a účinně vyrovnána nebo nahrazena způsobem, který je odrazující a přiměřený (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 17. prosince 2015, Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, bod 37).
- 52 Přitom zaprvé v případě takového rozhodnutí, jako je rozhodnutí uvedené v bodě 46 tohoto rozsudku, které má za následek diskriminaci související s hmotněprávními podmínkami pro přiznání dotčeného příplatku k důchodu, jakož i diskriminaci související s procesními podmínkami, jimiž se řídí totéž přiznání, se vnitrostátní soud, ke kterému byla podána žaloba směřující proti tomuto rozhodnutí, nemůže omezit na přijetí opatření uvedeného v bodě 41 tohoto rozsudku ve prospěch dotyčného pojištěnce mužského pohlaví, které spočívá v přiznání nároku na dotčený příplatek k důchodu se zpětným účinkem.
- 53 Takové uznání se zpětnou účinností totiž v zásadě umožňuje obnovit rovné zacházení, pokud jde o hmotněprávní podmínky pro přiznání dotčeného příplatku k důchodu, nicméně není způsobilé nahradit újmu vzniklou uvedenému pojištěnci v důsledku diskriminační povahy uvedených procesních podmínek.
- 54 Z toho vyplývá, že takovému pojištěnci musí být vedle přiznání dotčeného příplatku k důchodu se zpětnou účinností přiznáno i opatření připomenuté v bodě 50 tohoto rozsudku, a sice peněžitá náhrada přiměřená v tom smyslu, že musí umožnit plnou náhradu újmy skutečně vzniklé v důsledku diskriminace, jak stanoví použitelné vnitrostátní předpisy.
- 55 V projednávané věci ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, vyplývá, že španělské právo takovou možnost skutečně stanoví, neboť z článku 183 zákona č. 36/2011 vyplývá, že soudy příslušné v oblasti sociálního zabezpečení musí přiznat náhradu škody obětem diskriminace s cílem uvést je do situace před diskriminací, jakož i přispět k cíli předcházet vzniku škody či újmy.
- 56 V této souvislosti je zadruhé třeba upřesnit, že náklady, včetně nákladů řízení a nákladů na právní zastoupení, vynaložené dotyčným pojištěncem za účelem uplatnění nároku na dotčený příplatek k důchodu, musí být možné zohlednit z titulu peněžité náhrady, pokud tyto náklady vznikly proto, že vůči účastníkovi byly uplatněny diskriminační procesní podmínky upravující přiznání tohoto příplatku.
- 57 Jak totiž bylo připomenuto v bodě 50 tohoto rozsudku, tato náhrada, založená na článku 6 směrnice 79/7, musí umožnit plnou náhradu skutečně utrpěné újmy z důvodu diskriminace.
- 58 Nelze tedy odhlédnout od nákladů, které musel dotyčný vynaložit proto, že vůči němu byly uplatněny diskriminační procesní podmínky, včetně případných nákladů řízení a nákladů na právní zastoupení souvisejících se soudními řízeními, které musel zahájit za účelem uplatnění svých práv.

- 59 V projednávané věci se s ohledem na bod 55 tohoto rozsudku jeví, s výhradou ověření, které musí provést předkládající soud, že článek 183 zákona č. 36/2011 umožňuje, aby předkládající soud přiznal žalobci v původním řízení úplnou peněžitou náhradu vyplývající z článku 6 směrnice 79/7, a tím i náhradu nákladů řízení a nákladů na právní zastoupení, které tento žalobce vynaložil za účelem soudního uplatnění nároku na dotčený příspěvek k důchodu.
- 60 V tomto ohledu je irelevantní, jak tento soud zdůraznil, že podle španělských procesních pravidel v oblasti pracovního práva nemůže uložit orgánu odpovědnému za diskriminaci dotčenou ve věci v původním řízení náhradu nákladů řízení, jelikož náhrada nákladů řízení a nákladů na právní zastoupení nespadá pod taková procesní pravidla, ale je nedílnou součástí plného odškodnění dotčené osoby požadovaného judikaturou připomenutou v bodě 50 tohoto rozsudku.
- 61 V každém případě, i když je věcí vnitrostátního právního řádu členských států, aby vymezil podmínky, za kterých musí být určen rozsah této náhrady, včetně významu, který je třeba přikládat skutečnosti, že dotčená diskriminace byla způsobena jednáním příslušného orgánu, tyto podmínky nemohou zasahovat do samotné podstaty uvedené náhrady (obdobně viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další, C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 65 a 71).
- 62 S ohledem na vše výše uvedené je třeba na první a třetí otázku předkládajícího soudu odpovědět tak, že směrnice 79/7, a zejména její článek 6, musí být vykládána v tom smyslu, že pokud byla žádost o přiznání příspěvku k důchodu podaná pojištěncem mužského pohlaví zamítnuta příslušným orgánem na základě vnitrostátní právní úpravy, která omezuje poskytování tohoto příspěvku na pojištěnce ženského pohlaví, přičemž tato právní úprava zakládá přímou diskriminaci na základě pohlaví ve smyslu směrnice 79/7, jak byla vyložena Soudním dvorem v rozsudku vydaném v řízení o předběžné otázce ještě před rozhodnutím o zamítnutí takové žádosti, musí vnitrostátní soud, k němuž byla podána žaloba proti tomuto rozhodnutí, tomuto orgánu uložit nejen to, aby dotčené osobě přiznal požadovaný příspěvek k důchodu, ale rovněž aby jí zaplatil náhradu škody s odrazujícím účinkem a nahradil jí z tohoto titulu náklady řízení a náklady na právní zastoupení vynaložené v soudním řízení, jestliže uvedené rozhodnutí bylo přijato v souladu se správní praxí spočívající v dalším uplatňování uvedené právní úpravy navzdory uvedenému rozsudku, čímž byla dotčená osoba nucena uplatnit svůj nárok na uvedený příspěvek před soudem.

K nákladům řízení

- 63 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

Směrnice Rady ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení, a zejména její článek 6,

musí být vykládána v tom smyslu, že

pokud byla žádost o přiznání příplatku k důchodu podaná pojištěncem mužského pohlaví zamítnuta příslušným orgánem na základě vnitrostátní právní úpravy, která omezuje poskytování tohoto příplatku na pojištěnce ženského pohlaví, přičemž tato právní úprava zakládá přímou diskriminaci na základě pohlaví, ve smyslu směrnice 79/7, jak byla vyložena Soudním dvorem v rozsudku vydaném v řízení o předběžné otázce ještě před rozhodnutím o zamítnutí takové žádosti, musí vnitrostátní soud, k němuž byla podána žaloba proti tomuto rozhodnutí, tomuto orgánu uložit nejen to, aby dotyčné osobě přiznal požadovaný příplatek k důchodu, ale rovněž aby jí zaplatil náhradu škody s odrazujícím účinkem a nahradil jí z tohoto titulu náklady řízení a náklady na právní zastoupení vynaložené v soudním řízení, jestliže uvedené rozhodnutí bylo přijato v souladu se správní praxí spočívající v dalším uplatňování uvedené právní úpravy navzdory uvedenému rozsudku, čímž byla dotčená osoba nucena uplatnit svůj nárok na uvedený příplatek před soudem.

Podpisy